

DE SECRET. HORT. LIB. I. 3

montibus & syluis deduxerit, feceritque vt nequam in domo censeretur materfamilias, cui indiligens, & neglectus esset hortus. Verumenimvero recisa longæ narrationis præfatione, tempestivum est vt instituti nostri fores aperiamus, & hortorum structuram, cultum, auxilia ac secreta feliciter aggrediamur, & cuique dilucidè ac breviter explicemus.

Parascue
ad seriam
hortorum
narratione.

Quæ utilitas expectanda ab hortis. Adhæc quis
vsus, finis ac scopus esse debeat cultu-
ræ illorum. CAP. II.

Ille vtilissimum, ac iucundissimum hortum
est habiturus, qui & colere sciet, & poterit, ac
vult. Neque enim scire, aut velle cuiquam satis
fuerit, sine sumptibus quos exigunt opera: nec
rursus faciendi, aut impendendi voluntas pro-
fuerit, absque arte & scientia. Quia caput est in
omni negotio, novisse quid agendum sit: quem-
admodum ex Varroniano Tremellio appositè
tradit Columella. Qui hæc tria ad manum habu-
erit, & hortum serio sibi cōstruere voluerit, duo
illi rursus spectanda erunt: utilitas nimirum, &
voluptas: utilitas fructum habet comitem: vo-
luptas verò delectationem, &, vt scribit Varro,
iucunditatem. Erit itaque hortus construendus
& colendus imprimis ad vsum vitæ necessarium.
deinde ad sanitatem, ac vireis, cum corporis,
tum animi, à morbis rescindendas, vt adnotavit
Palladius, & sæculis aliquot ante eum Florenti-
nus, scholæ Græcorum geponicorum doctor
eximius: postremò ad delectationem ex aspectu,
& iucunditatem ex odoris fragrantia: omnium-
tensum.

Qualè exi-
gat domini
& colonum
hortus non
vulgaris.

Utilitas &
voluptas
hortos bene
cultos comi-
tantur.

Quis finis
ac scopus
culturae hor-
tensum.

B 2 que

ANTONII MIZALDI

4
quemaximè, vt & domino & colono dapibus
menſas exornet inemptis. Quæ omnia, & multò
plura, Virgilius longè poſt Varronem, & ſæculis
aliquot ante Columellam & Palladium, in ſuo
hortulo elegantiffimè hoc Iambico ſignificauit:

Horti cultiſſimi laudes,
fructus &
vſus.

Mira & in-
explicabilis
horti com-
moditas.

Cur horti
propinqui
eſſe debeât.

*Hortus ſalubreis prabet corpori cibos:
Variòſque cultus ſapè cultori reſert,
Oluſ ſuaue, multiplex herba genus:
Vnas nitenteis, at que ſætus arborum.
Non deſit hortis & voluptas maxima,
Multiſque commixta modis iucunditas.
Flores nitescunt diſcolore gramine,
Pinguntque terras gemmeis honoribus:
Opaca præbent arbores vmbracula,
Prohibentque denſis feruidum Solem comis:
Aues canoros garrula fundunt ſonos,
Et ſemper aures cantibus mulcent ſuis.
Obleſcat hortus, auocat paſcit, tenet:
Animòque mœſto demit languores graueis.
Membris vigorem reddit, viſus capit:
Reſeri labori plenior gratiam:
Tribuit colenti multiforme gaudium.*

Hæc ſunt quæ docta & melliflua Maronis muſa
de fructu, vſu & laudibus horti cecinit. Qui vnus
ſi fieri poteſt, in propinquo eſſe debet, vt dicto-
rum commodorum particeps fiat dominus, &
frequenter ad illum veniat, ſequè frequētius ven-
turum denunciât: nō enim temerè dici ſolet, frō-
tem domini plus prodeſſe, quàm occipitium.
Nam ſub hoc metu & olitorem & operas omneis
in officio continebit. Vt interim non omittam,
quòd eius veſtigium hortum, vt poſtea dicemus,
ſum.

summè impinguabit, ac multò lætiorẽm fœcundiorẽmque reddet.

Modus & secretum ædificandæ viarũ sepis ac validæ, quæ futura sit horti tutissimum & perenne munimentum.

CAP. III.

Quoniam extremæ dementiæ censetur esse, Hortũ debet hortum habere ad vnguem excultum, præ re diligẽtes bẽ confitum, & curiosè institutum, sed qui dies claudi & ac noctes pateat tam incurfibus quàm iniurijs de- muniri. prædantium hominum, & deuastantium quadrupedum atque alitum: idcirco de illius munitione & sepimento omnium primũ, hĩc scribã. Variæ hortorum mu- Quibus copia suppetit, hortos parietibus cingũtorum mun- ac vestiunt. Alias macerías luto & lapide circa il- nitiones & los erigunt. Plerique tenuis fortunæ homines pa- sepimenta. leato vtuntur fimo & limo: aut saxa in ordinem congesta illis coagmentant. Sunt qui fossis & aggeribus circumdant: quod summè vitandum est, nam horti humores ita subducuntur, nisi fortè locus palustris fuerit. Rustica turba & plebeia, in syluis recisa spineta, vimineta & arundineta pro munimento illis adaptat. Quod Virgilium adnotauisse paulò antè docebamus his verbis:

Hortus erat iunctus casula, quem vimina pauca,

Virgilius in
Moreto.

Et calamoredimita leui munibat arundo.

Verumenimuerò sepes ad hũc modum instituta, fatigabili labore quotannis ferè est reparanda: ap- positisque adminiculis subinde religanda, & instauranda. Quæ si firmis, viuisque radicibus nite- retur, colonum magno tædio, impensa, & sudore